

มองรอบด้าน “นักดื่มวัยรุ่น กับ แม่ในวัยเรียน”

ภญ.อรทัย วลีวงศ์ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

เป็นที่ยอมรับกันว่า “พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น” เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะนอกจากจะมีผลเสียโดยตรงต่อสุขภาพและร่างกายของผู้ดื่มแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ต่อสังคมตามมาด้วย โดยผลกระทบส่วนหนึ่งอาจเพราะฤทธิ์มึนเมาของแอลกอฮอล์และพฤติกรรมหลังการดื่ม และส่วนหนึ่งเกิดจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ที่สืบเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมของการดื่ม เช่น การเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท พฤติกรรมอันพาล การเสพยาเสพติด และ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ในขณะเดียวกัน “พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น” ก็ถือเป็นอีกพฤติกรรมหนึ่งที่เป็นปัญหาของสังคมไทยด้วยเช่นกัน สังเกตได้จากข้อมูลสถิติและข่าวต่าง ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การติดเชื้อ HIV ของวัยรุ่น “การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น” รวมถึง ขาวการทำแท้งของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

หากเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น และการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ก็จะพบว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันอยู่บ้าง โดยในต่างประเทศได้มีข้อมูลวิชาการแสดงสถานการณ์และยืนยันความสัมพันธ์นี้หลายชิ้น ส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นว่า หากวัยรุ่นดื่มแอลกอฮอล์ก็จะเพิ่มโอกาสในการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกันหรือไม่ได้ตั้งใจ จนเกิดการตั้งครรภ์ในที่สุด สำหรับข้อมูลการศึกษาในไทยที่เกี่ยวข้องก็พอมีอยู่บ้าง เช่น

- ❖ ร้อยละ 23 ของนักเรียนชายและร้อยละ 12 ของนักเรียนหญิงดื่มสุราหรือใช้ยาเสพติดก่อนการมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย [1]
- ❖ นักเรียนที่ดื่มสุรามีเคยมีเพศสัมพันธ์มากกว่านักเรียนที่ไม่ดื่ม 3.75 เท่า, ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่เต็มใจมากกว่านักเรียนที่ไม่ดื่ม 2.58 เท่า, เคยตั้งครรภ์หรือทำให้ผู้อื่นตั้งครรภ์มากกว่านักเรียนที่ไม่ดื่ม 2.92 เท่า [1]
- ❖ ร้อยละ 86 ของนักเรียนชายและร้อยละ 74 ของนักเรียนหญิงที่ดื่มแอลกอฮอล์ บอกว่าไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัยตอนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก [1]
- ❖ ร้อยละ 46 ของนักเรียนชายและร้อยละ 75 ของนักเรียนหญิงที่ดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย บอกว่าไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย [2]

สถานการณ์เสี่ยงทางเพศ เมื่อเหล้าเข้าปากวัยรุ่น

“พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์” เป็นพฤติกรรมทางเพศที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการดื่มแอลกอฮอล์ของทั้งตนเองและผู้อื่น เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (อายุต่ำกว่า 16 ปี), การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ, การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย, การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันหรือไม่ได้คุมกำเนิด, การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคนในช่วงเวลาหนึ่ง, การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่เพิ่งรู้จัก, การติดโรคทางเพศสัมพันธ์, ความรุนแรงทางเพศ, และการคุกคามทางเพศ เป็นต้น สำหรับวงการนโยบายแอลกอฮอล์ได้พยายามอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์และการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นไว้ด้วย 2 เหตุผลหลัก [3] ดังนี้

1. วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น ภายใต้อิทธิพลของแอลกอฮอล์:

โดยการมีพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดและการตอบสนองต่อฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ของแต่ละคน เป็นผลจากฤทธิ์ทางชีววิทยาและจิตวิทยาของแอลกอฮอล์ต่อร่างกายและสมองซึ่งมีตั้งแต่ทำให้พฤติกรรมยับยั้งลดลง มีความกล้า มีความก้าวร้าวมากขึ้น ลดความอาย ขาดการควบคุมตัวเอง จนถึงทำให้เมาไม่รู้ตัว ขาดสติจนเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามมา นอกจากนี้แอลกอฮอล์ยังมีส่วนต่อการตัดสินใจ และมีการประเมินสถานการณ์เสี่ยงผิดพลาด ซึ่งสามารถอธิบายเหตุการณ์ที่ทำให้มีเพศสัมพันธ์กับคนที่เพิ่งรู้จักได้ และหากมีการเสพยาเสพติดร่วมด้วยก็จะยิ่งกระตุ้นให้มีโอกาสเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้นด้วย

2. วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น เช่นเดียวกับพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดขึ้นขณะดื่ม หลังดื่มหรือขณะมึนเมาโดยตรง:

กล่าวคือ หากเริ่มต้นดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่อายุน้อย ๆ ก็จะมีโอกาสในการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ตั้งแต่อายุน้อย ๆ เช่นกัน เช่น การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ โดยเหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยแวดล้อมของการมีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ที่ชักนำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ในสภาพแวดล้อมที่ล่อแหลมอย่าง ผับ บาร์ สถานบันเทิง หรือการดื่มในเวลากลางคืน การดื่มกับเพื่อนต่างเพศ ดื่มกับแฟน การดื่มที่บ้านเพื่อนหรือบ้านแฟน ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการมีพฤติกรรมทางเพศมากขึ้น

รูปแบบของพฤติกรรม: “ดีกรีที่ดื่ม กับ ลีลาที่เสี่ยง”

หากลองจำแนกกลุ่มวัยรุ่นตามลักษณะนิสัยและวัย ก็จะพบว่าวัยรุ่นแต่ละกลุ่มมีรูปแบบพฤติกรรมทั้งการดื่มแอลกอฮอล์และการมีเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงแตกต่างกันไป ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

วัยรุ่นหัวรั้น (เริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่น, เริ่มคบหากันเพศตรงข้าม, ชอบความเสี่ยง)
: ถือเป็นกลุ่มที่เสี่ยงและมีผลกระทบตามมามากที่สุด โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง เป็นวัยที่อ่อนไหวต่อสิ่งเร้า ขาดทักษะทางสังคม วัยนี้จะเริ่มสนใจในเพศตรงข้าม เริ่มมีการหัดดื่มแอลกอฮอล์ โดยทดลองดื่มครั้งแรกในงานเลี้ยงฉลอง งานวันเกิด สอบเสร็จ ปิดเทอม ดื่มกันเป็นกลุ่มเพื่อน โดยฝ่ายหญิงจะเสี่ยงมากกว่าเนื่องจากเมาสุราง่ายกว่า และหากฝ่ายชายมีพฤติกรรมดื่มสุราอยู่แล้วก็มีโอกาสเสี่ยงขึ้นไปอีก หรือกรณีที่มิแพนก็จะพัฒนาความสัมพันธ์ สร้างโอกาสดื่มสองต่อสอง ดื่มตามเทศกาลต่าง เช่น วาเลนไทน์ ลอยกระทง เคาท์ดาวน์ เป็นต้น

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เกิดขึ้นได้ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก(เสียตัว), มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (อายุต่ำกว่า 16 ปี), มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ, ไม่ใช่ถุงยางอนามัย, ไม่ได้ป้องกันหรือคุมกำเนิด, การมีเพศสัมพันธ์ที่ทำให้รู้สึกเสียใจภายหลัง, ถูกกดดันหรือบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ (โดยเฉพาะฝ่ายหญิง), มีเพศสัมพันธ์กับคนที่เพิ่งรู้จัก กรณีที่เลวร้ายที่สุดฝ่ายหญิงอาจถูกฝ่ายชายมอมเมาแล้วเกิดการคุกคามทางเพศหรือข่มขืนได้ โดยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตต่อมาในช่วงวัยรุ่น ส่งผลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จำเป็นจะต้องได้รับการเยียวยาที่ดีโดยเฉพาะจากครอบครัว

คู่รักวัยรุ่น (มีแพนและคบหากันอย่างเปิดเผย): อาจมีพฤติกรรมดื่มประจำ เช่น ดื่มหลังเลิกเรียน ดื่มวันหยุด หรือ ดื่มจนเมา ดื่มหนัก ดื่มที่บ้านตนเอง บ้านเพื่อน หอพัก หรืออาจมีการดื่มเพื่อหวังผลบวกกับพฤติกรรมทางเพศ ดื่มน้ำก่อนมีเพศสัมพันธ์ โดยฝ่ายชายจะมีพฤติกรรมการดื่มมากกว่า หากฝ่ายหญิงดื่มก็ทำให้ความสามารถในการต่อรองหรือการปฏิเสธลดลง เช่น การต่อรองให้ฝ่ายชายใช้ถุงยางอนามัย หรือการปฏิเสธการขอมิเพศสัมพันธ์

พฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นได้ เช่น มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย เพราะคิดว่าปลอดภัยจากการติดโรค มั่นใจในคู่นอนหรือเพราะเมา, มีเพศสัมพันธ์แบบป้องกันแบบไม่ถูกวิธี, คุมกำเนิดไม่สม่ำเสมอ ซึ่งกลุ่มนี้จะมีโอกาสเกิดตั้งครรภ์ได้มากที่สุด

คู่อีกเร่รัก (มีแพนหลายคน ไม่ได้จริงจัง) : ถือเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อาจมีปัญหาชีวิต มักมีพฤติกรรมดื่มประจำ ดื่มหนัก ดื่มในพื้นที่ล่อแหลม เช่น ผับ เทค บาร์ สถานบันเทิง อาจมีการดื่มเพื่อหวังผลเชิงพฤติกรรมเมื่อเมา มักโทษเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเพราะเมา กลุ่มนี้จะเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ด้วย เช่น การเสพยาเสพติด

พฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นได้ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่เพิ่งรู้จัก, การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคนในช่วงเวลาหนึ่ง, ความรุนแรงทางเพศ, มีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันเนื่องจากดื่มหนัก, มีโอกาสติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

บูรณาการปัญหา พัฒนาแนวทางแก้ไข ลดปัญหาได้ทั้งนักดื่มวัยรุ่นและแม่วัยรุ่น

- จากการวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมและการประเมินสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์และการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นแล้วพบว่ามีความเหมือนและความต่างที่สามารถบูรณาการปัญหาและหาแนวทางแก้ไขไปพร้อม ๆ กันได้ โดยแนวทางในการจัดการปัญหาที่เป็นไปได้ เช่น
- **เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ก่อนปัญหาเกิด:** อายุเฉลี่ยที่เยาวชนเริ่มดื่มแอลกอฮอล์ คือ 13- 14 ปี ในขณะที่อายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกคือ 14 – 15 ปี ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายในการจัดการปัญหาต้องเริ่มก่อนอายุช่วงนี้ โดยต้องเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนปลายหรือมัธยมศึกษาตอนต้นไป , การคัดกรองกลุ่มเสี่ยงแล้วให้คำปรึกษา เช่น กลุ่มนักดื่ม กลุ่มที่มีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการเรียนรู้ไม่ดี เป็นต้น
 - **เน้นมาตรการป้องกัน มาก่อนการผ่อนผัน** (หรือการลดความรุนแรงของปัญหา): เช่น เน้นปรามการดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าการสอนให้ดื่มอย่างระวังหรือดื่มอย่างมีสติ, เน้นให้รักนวลสงวนตัวก่อนสอนให้มีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย
 - **ทำกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ให้เข้มงวดมากขึ้น:** เช่น การห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปีและห้ามจำหน่ายในหอพัก, ห้ามเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าสถานบันเทิง
 - **ใช้มาตรการการให้ความรู้ ให้เกิดประสิทธิผล:** การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาจะมีประสิทธิผลมากขึ้น หากมีการให้ความรู้เชิงทักษะทางสังคม รวมถึงการให้ความรู้ในการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การให้ความรู้ทักษะในการปฏิเสธการดื่มและผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์พร้อมกันไปด้วย โดยในต่างประเทศโปรแกรมการให้ความรู้ในสถานศึกษาหลายโปรแกรมที่มีประสิทธิผล จะมีการให้ความรู้ทั้งการป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมทางเพศไปพร้อม ๆ กันโดยมีการฝึกทักษะ จำลองสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น อภิปรายประเด็นความรู้ที่จำเป็นร่วมกัน
 - **พัฒนาความร่วมมือส่วนร่วมในกันจัดการปัญหาของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน:** โดยเชื่อมโยงกันตามบทบาทและหน้าที่ในการดูแลเยาวชน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
 - **จัดการสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นการเกิดพฤติกรรม:** เช่น การควบคุมสื่อลามกและจำกัดการถึงสื่อเหล่านี้ การเป็นแบบอย่างที่ดีของสื่อโทรทัศน์ การจำกัดการโฆษณาและการส่งเสริมการขายที่ผูกโยงเรื่องเพศกับการดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการดื่มช่วงวันวาเลนไทน์, การมีสาวเชียร์เบียร์แต่งตัวเซ็กซี่กระตุ้นให้ลูกค้าดื่ม
 - **ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน:** เป็นประเด็นของการใช้เวลาว่างของเยาวชนในการทำสิ่งดี ๆ และสร้างสรรค์ เช่น กีฬา ดนตรี ช่วยงานสาธารณะ
 - **ปรับทัศนคติที่เพี้ยนไปของสังคม:** สร้างความตระหนักแก่สังคมว่า การดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นไม่ใช่เรื่องปกติของสังคม เช่นเดียวกันกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่ใช่เรื่องเสรี
 - **แก้ปัญหาที่ฝ่ายชายไม่น้อยไปกว่าการแก้ปัญหาที่ฝ่ายหญิง:** ที่ผ่านมาการแก้ปัญหายังเน้นไปที่ฝ่ายหญิง ทั้ง ๆ ที่ส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากพฤติกรรมของฝ่ายชาย จึงควรให้ความสำคัญการจัดการปัญหาที่ฝ่ายชายด้วย

จากการมองรอบด้านและการเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันของทั้งสองปัญหาข้างต้น
ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า....

**“การจัดการกับปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น
เป็นกลไกหนึ่งที่สามารถลดและป้องกันปัญหาสังคมอื่นๆในวัยรุ่นได้
รวมถึงการพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นด้วย”**

ที่จะนำไปใช้ต่อยอดได้ทั้งการทำงานเพื่อควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์
และการลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นต่อไปได้...

เอกสารอ้างอิง

¹ สวัสดิ์ อัมมวงศ์กรชัยและคณะ (2551). การเฝ้าระวังพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. เครือข่ายวิชาการและข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ สำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.

¹ อรรถพร แสงวรรณลอย และคณะ (2551). ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมการดื่มสุราและพฤติกรรมที่สัมพันธ์ต่อการติดเชื้อเอชไอวีของวัยรุ่นไทย ปี พ.ศ.2548 – 2550. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

¹ Alcohol concern (2002).Alcohol & Teenage Pregnancy. London.